

ӨНДӘГЕ ТӨШ

ГАЛИМЖАН ГЫЙЛЬМАН

Байғış

1.

Булат кемнеңдер жылтерәтеп уятуына куркынып сикереп торды. Күзләрен уа-уа тирә-ягына каранды. Бүлмәдә беркем дә юк иде. Саташты, ахры. Бүген йокысының бөтенләй дә рәте-чираты булмады... Төне буе кемнәр беләндер тарткалашып чыкты. Кем икәннен дә белми, ни өчен икәннен дә хәтерләми. Әллә ничә пар кул аның түше буйлап бугазына үрмәли... Булат аларга суккалап та карый, үрелеп тешләп алмакчы була... Ләкин берни кыла алмый. Чөнки бу куллар шәүлә кебек: алар бар да, юк та...

Бу юктан түгел. Йоклар алдыннан гына телевизордан ниндидер хәтәр Һәлакәт хакында сөйләделәр. Кайдадыр шушы тирәдәге урамнарның берсендә ике машина бәрелешкән. Үлүчеләр бар икән. Носилкада хәрәкәтсез, җансыз баручы берәү бигрәк нык тәэсир итте Булатка. Бу мескен адәмнең йөзе бик тә таныш кебек тоелды аңа...

Булат баштан-аяк юрганын бөркәнеп түшәгенә аумакчы булган иде, бүлмәнең ишек катындагы

почмагында ниндидер хәрәкәт шәйләп, туктап калды.

Юк, бу хәрәкәтнең иясе адәми зат түгел иде. Ниндидер балкыш, нур шәүләсе иде ул. Рәвешә генә кешене хәтерләтә...

Ни хикмәт, Булат аңардан тамчы да курыкмады. Таныш булмаган халәт иде бу. Шулай да курыкмады. Чөнки бу тойгы, якин, газиз булып, аның йөрәген жылытып тора иде...

- Син кем?

Ярымкараңгы бүлмәнең почмагын балкытып торучы нур йомгагы бермәл калтыранып торды да Булатка табан килә башлады.

- Стоп! Шунда гына тор! - Бу юлы Булат үзе дә калтыранып куйды. Уң кулын алга сузып, киң ачылган учы белән әлегә галәмәтне туктатмакчы булды. Салмак кына йөзеп килүче нур шәүләсе, чынлап та, бүлмә уртасына житүгә туктап калды.

- Син кем? - Булатның тавышы калтыранып чыкты. Ул инде үзенең үтә дә серле, сихри бер зат белән очрашуын аңлап алган иде.

- Мин... Миңа син кирәк...

Ишетелер-ишетелмәс кенә зеңгелдәп торган аваз йөрәк түрәнән хәләр җаннарны суырып чыгарырлык дәрәжәдә серле һәм шомлы иде...

- Мин? Минем җанымны алырга килдеңме әллә?..

- Юк, җаның кирәк түгел... Синең үзең кирәк...

- Ничек инде?... Мин берни дә аңламыйм...

- Мин үзем җан.

- Син - җан?... Кемнең җаны?

- Синең кебек берәүнең, игезәк парыңның җаны... Ул бу минутта тынсыз, җансыз килеш үлеп ята... Хәтәр һәлакәт безне аерды... Миңа

ничек тә аның янына кайтырга кирәк...

- Бар соң! Кайт! Йөрмә монда кеше куркытып!..

- Кайта алмыйм шул. Кайтырлык көч-егәрәм юк...

- Ну? Шуннан?!

- Шуңа да яныңа килдем. Синнән дә якынараҡ кеше юк... Синең жылың мине тартып китерде...

- Нинди жылы? Нинди җан? Нигә - мин? Бүтән кеше беткәнмени?!

- Син миңа якын... Мин синең җаныңның кардәше, игезәге...

- Кардәш? Юкны сөйләмә, минем бер туганым да юк!

- Бар. Синең игезәк туганың бар. Сенең җаннарыгызы тугач та аердылар, шуны беләсеңме?

- Ни сөйләсең син? Нинди туганым хакында сөйләсең? Йә, шуннан?.. Дәвам ит! Зинһар!..

Бераз тынып торган нур шәүләсе тагын зеңгелдәп телгә килде:

- Вакыты җиткәч барысын да белерсең. Ә хәзер миңа ярдәм ит - үз иямә - синең игезәгеңә кайтырга булыш... Әйдә, тиз бул! Шушы мәлдә аның гомере өзәләргә тора...

Булат күргәннәрәннән-ишеткәннәрәннән шашар хәлгә җитте. Тәмам акылдан язудан аны бер очраклы уй гына тотып тора иде: "Күрәсең... төш күрәп ята ул... Ә төштә ни булмас!"

Төш ихтыярына бирелеп, ул тиз-тиз генә киенә башлады. Каушавыннан күлмәк җиңен таба алмый азапланды.

Нинәят, нур шәүләсе салмак кына йөзеп, ишеккә табан кузгалды, аннары, ниндидер могъҗиза белән, ябык ишек аша тышкы якка ук

чыгып китте...

Ишекне сак кына ачып-ябып, Булат та аның артыннан иярде. Сихер иясен берара югалтып торса да, урамга килеп чыккач, аны бик тиз күреп алды: өй эчендә нурланып-балкып торган бу сәер күренеш, көмеш томанга йомарланып, күпереп киткән иде...

Бу юлы Булатның сөйләшәсе килмәде. Сүз әйткән саен аның үзенең дә жаны суырылып чыга башлар кебек тоелды... Томан шәүләсе артыннан ияреп тик барды. “Юньлегә генә булса ярар иде бу очрашу... Бармас иде дә... Бармаса, тагын да хәтәррәк булуы мөмкин шул...”

Бу шик-шөбһәләр түзәрлек булган икән әле. Авыр уйлар соңрак килде.

Чынлап та аның игезәк туганы булырга мөмкин бит. Балалар йортында тәрбияләнеп, сабый килеш үги атасы белән үги анасы кулына килеп кергән ул. Алар инде күптән гүр иясе. Бер үк көннәрдә бер-бер артлы түшәккә калып, тиз генә жыенып, соңгы юлга китеп бардылар. Анасы, Булатны чакырып китереп, соңгы сулышында аның ятимлегә хакында әйтеп өлгерде.

Булат бу сәер хәбәрне баштарак күңеленә якин алырга теләмәде, ахры. Күңеленә авырлык китермичә генә яшәргә теләде. Үлем юлындагы кеше нәрсә әйтмәс?!.

Менә бит ничек килеп чыкты. Бу бит шул вакыттагы авыр тарихның дәвамы... Дәвамы? Ахыры булырмы соң бу дәвамның? Нинди булыр ул?

Булат шуны күңеленә ныклап беркетеп куйды: ул бу юлны ахырына кадәр үтәргә тиеш. Серне чишәргә тиеш...

Үзен “Жан” дип таныштырган нур шәүләсе артыннан чак-чак кына өлгерә иде ул. Урамнар буйлап очып, дәресрәге, агып барган бу нур йомгагы чынлап та бик ашыга иде, ахры. Әнә бит – алгарак китә дә, тоныклана, сүрелә башлауга, кинәт туктап кала, Булатны көтеп ала. Менә хикмәт: Булат якынаюга ул тагын балкып кабынып китә, нурлары белән күзләрне иркәләп тора башлый.

Бервакыт “Жан” дигәннең түземлеге төкәнде, ахры. Искәртеп тә тормыйча Булатның янына ук килде дә тәнәнә, тәнәнә генә түгел жан-бәгыренә “кереп китте”... Әйе-әйе, бервакыт Булат үзенң балкып, тирә-юньне яктыртып баруын тойды...

Бик сәер иде бу. Хәтта куркыныч!.. Аның каравы, бару жиңеләйде. Ул хәзер үзенң тәнәнә тоймый да, аяклары жиргә тияр-тимәс килә, гүя ул берьюлы атлап та, очып та бара...

Өч катлы хастаханәнең тимер капкасын ачып кергәч, теге нур йомгагы Булаттан кабат аерылып, суырылып чыкты. Чыкты да, киң ишегалдында Булатның ялгызын калдырып, икенче каттагы ярымачык тәрәзәгә атылып-бәрелеп кереп китте...

Ул арада тонык кына яктылык бөркеп торучы тәрәзә балкып-яктырып китте. Бу яктылыкны бүлмә эчендә йөгерешеп йөргән кеше шәүләләре генә аркылы-торкылы теләп үтә иде...

Булат нишләргә дә белмәде. Күңелендә баягы шомлы уйлар сүрелеп тә бетмәгән бит әле. Аларга тагын галәмәт хәлләр өстәлде...

Ләкин бу галәмәт хәлләр, иләс-миләс шикләр, шөбһәләр генә аның йөрәк түрендә уянып-туып килүче дөньяви хисләрне баса алмый иде инде.

...Төнгө авыр тойгылардан, серле-шаукымлы саяхаттан арына башлаган Булат, кырт борылып, кайту юлына төште. Аның күңелендәге үзгәрешне генә көткән диярсең, кайдадыр еракта - шәһәр артындагы шәмәхә күк йөзөндә - жәйге таңның тыйнак нурлары сибелешә башлаган иде инде.

2.

Уянып күзләрен ачкан Булатны тәрәзәдән үрелеп карап торган нурлы кояш каршы алды.

“Тагын нурлар! Тагын сихер! Тагын!..” – Булат, тәмам шашар дәрәжәгә житеп, юрганына бөркәнде. Ләкин, бөркәнеп яткан килеш, шундук ис-акылына килде: “Юк, монысы төш булырга тиеш түгел... Баягы сәер хәлләр төштә калды ласа. Хәзер ул чынлап та уянды, аны чып-чын кояш каршылады, кояш белән бергә якты көн, якты тормыш, якты өметләр каршылады...”

Булат, ниһаять, барысы да әйбәт буласына үзен тәмам ышандырып, сикереп торды, ашыгып тәрәзә каршына килде...

Урамда чын тормыш кайный иде. Ял көне булуга да карамастан, кешеләр каядыр ашыга, машиналар каядыр чаба... Кичә булган һәлакәт урыны гына караеп, тапланып тора. Юл читенә чыгарып куелган жимерек машина исә бу дөнъяның тормыш рәхәтеннән һәм яшәү бәхетеннән генә тормавы хакында искәртеп тора кебек...

Булатның хәтерендә төнгө вакыйгалар кабат яңарды. Төш хәлләре генә булса да, төнлә кичергәннәрәннән аңа бик авыр иде. Шуңа күрәме, иртәнге кояшны күреп сөенгән күңеле бик тиз

ябылып өлгерде, кабат шомлы уй-тойгыларга тарды...

“Чынлап та шулай булса? Аның игезэге булса? Ул Һалакәткә очраса? Төнгә кунак – шул игезэгенәң хәлэл жаны булса?”

Бераздан Булат шаркылдап көлеп жибәрде. Читтән күзәтеп торган берәү булса, ул аны акылдан шашкан дип уйлар иде, мөгаен... Ә бит чынлап та тиле-миле тойгылар кичерә иде ул бу минутта. Күңеленәң кайсы төше беләндер Булатның бик тә ышанасы килә иде төнгә сәер хәлләргә. Чөнки аның туганлы, кардәшле буласы килә иде. Кайчандыр үлем түшәгендә яткан анасының серле сүзләренә бик тә ышанасы килә иде. “Балам... Синең туганың – игезэгең бар... Үз атаң-анаң юк инде, ә кардәшенәң исән... Тап син аны, табып куан, бәхетле бул... Ә безне зинһар өчен кичер, күңелеңне, хәтереңне рәнжеткән булсак – кичер... Кичер...” – дигән иде ул чакта газиз әнкәсе.

Әле дә хәтерендә: тау кадәрле йортта Булат япа-ялгызы калды. Укуларын тәмамлап, яраткан эшенә керде. Ошатып йөргән кызлары булса да, йөрәгенә пар булырдай сөйгән кешесен табалмады әле ул. Гел бер тойгы белән яшәде соңгы вакытта. Олы хискә, мәхәббәткә кадәр ниндидер бик мәним жан эшен төгәлләп куясы, ниндидер күңел гаменнән котыласы, язмыш юлын ачыклайсы бар кебек иде. Шул сәер тойгы тормышта чынлап яшәп китәргә ирек бирми торды, ахры..

Бу тойгы – шушы кардәшлек хисемә әллә? Аның игезәк туганы булып, бәлки ул шушы минутта Булатның ярдәменә мохтаждыр? Төнгә төш, андагы

жан балкышы – шуңа илаһи бер ишарәдер?

Булат тәвәккәлләде. Төшөндә йөрөп үткән сәфәрәнә кабат чыгарга булды. Бу юлы тулысынча үзенең күңеленә таянды. Ә күңеле чынлап та каядыр ашкына, ымсына иде аның...

Кичә һәлакәт булган юл чатыннан ашыгып кына узып китте ул. Таныш урамнар буйлап бара-бара, адым саен куркынып уйланды: “Ә бит ул бу урыннан чынлап та узган иде! Менә бу чаттан да... Бу тыкрыктан да... Менә гажәп...”

Юл ахырындагы таныш йорт та, киң ишегалды да шулкадәр таныш булып тоелды Булатка, ул, хәтта, керергәме-юкмы дигән кебек, капка төбөндә шактый вакыт уйланып, таптанып торды... Карт чаганнар артына поскан хастаханә авыртудан бөгәрләнеп яткан олпат затны хәтерләтә иде... Әнә ул төнгә сихри урын – жан шәүләсе суырылып кереп киткән тәрәзә... Бүген ул киң итеп ачып куелган – жәйге саф һава мул итеп кереп торсын дигәннәрдер инде...

Хастаханә ишеген ачып кәргәндә йөрәге кысылып куйса да, Булат бу мәлдә үзе өчен бик мәһим бер нәрсәне хәл иткән иде инде: бүген барысын да ачыклап бетерергә тиеш ул!

Эчке якта аны каршы алучы булмады. Шул ук вакытта куып чыгаручы да күренмәде... Булат, үзенең күңел тоемына ышанып, ярымкараңгы коридор буенча китте, өскә алып менә торган баскычны табып, икенче катка күтәрелде, аннары, кырт борылды да баягы ачык тәрәзәгә чыга торган палатага барып керде...

Барып керде дә егылып китә язды. Түр караватта – төрледән-төрле шешәләр эленгән

корылмалар арасында Булат үзе ята иде! Шунысы гына – көн саен көзгедә күрә торган йөзе ябыгып, агарып киткән. Гүя ул ниндидер сихер ярдәмендә бөтенләй башка дөньяга күчкән, башка төрле язмышка дучар булган... Ә менә авыруның баш очындагы яктылыкны – илаһи көмеш балкышны - шундук танып алды Булат. Нур йомгагы да аны таныгандай булды – калкынып, дулкынланып куйды...

Бер бөртек күзәнәген дә кузгата алмыйча тынсыз-хәрәкәтсез ятучы бу авыру бәндәнең ни өчен Булатка охшавын Булат үзе дә, кадерле укучыларым, сез дә бик яхшы аңлап алгандыр инде. Кардәш жаннар үзләре генә калырга тиеш мизгелләр була, шулаймы? Бу шул мизгел. Әйдәгез болай итик: шушы төн эчендә безгә шактый якынаеп киткән кардәш жаннарның үзләрен генә калдырыйк та Ходай Тәгаләдән, аның аша Язмыш хәзрәтләреннән алар өчен имин, матур тормыш, саулык-сәламәтлек, бәхетле гомерләр телик!

5 апрель, 2010 ел.